

Дослідження цифровізації телебачення в Україні

Підготовлено GfK Ukraine, 29 вересня 2010 року

Ключові результати

Опис дослідження

У червні–серпні 2010 року, GfK Ukraine здійснила опитування експертів, що представляють різні зацікавлені сторони у процесі цифровізації в Україні. Загалом було проведено 18 експертних інтерв'ю з представниками таких груп інтересів:

- Телевізійна галузь (керівники вищої ланки телевізійних каналів),
- Оператори телевізійних мереж, зокрема у сфері ефірного, кабельного та супутникового телебачення,
- Телекомунікаційна галузь (представники операторів мобільного, фіксованого, супутникового зв'язку, представники державних органів, що мають відношення до галузі зв'язку),
- Державні органи, що мають відношення до державної політики у сфері телерадіомовлення,
- Виробники обладнання.

Спираючись на думки опитаних експертів, ми прагнемо представити бачення шляху України до цифрового телебачення.

Поточний рівень цифровізації телебачення в Україні

У першій половині 2010 року, рівень цифровізації телебачення в Україні сягнув 20%¹. Цей показник розраховано як відношення кількості домогосподарств з цифровим телебаченням, незалежно від типу прийому, тобто як суму домогосподарств із цифровим супутниковим, кабельним, ефірним телебаченням, MMDS, до загальної кількості усіх телевізійних домогосподарств. Супутникова платформа є лідером цифровізації. Від загальної кількості домогосподарств з цифровим телебаченням, 82.4% користуються супутниковим типом прийому. Частка кабельних домогосподарств серед усіх цифрових домогосподарств складає 17%. На цифровий ефір припадає 0.2% усіх цифрових домогосподарств. Ще 0.4% домогосподарств з цифровим телебаченням використовують технологію MMDS.

За темпами цифровізації Україна відстає від європейських країн. У березні 2010 року рівень цифровізації у Західній Європі досяг 75.1%². Рівень цифровізації у Західній Європі зріс із 31.9% у 2005 році до 55,2% у 2008 році. Для Європи загалом, що включає як країни-члени Європейського Союзу, так і країни, що не є членами ЄС, рівень цифровізації сягнув 43% у 2008 році³.

Платформи цифрового телебачення

В Україні, головна дискусія щодо цифровізації сфокусована на цифровому ефірному телебаченні. Водночас, менше уваги приділяється можливостям для цифровізації, що походять з інших платформ: кабельної та супутникової. У нашому дослідженні ми прагнемо компенсувати цей недолік уваги.

Принцип технологічної нейтральності

Згідно з принципами регулювання у Європейському Союзі, всі платформи цифрового телебачення мають розглядатися на рівних умовах. Цей підхід стосується до принципу технологічної нейтральності. Згідно з принципом технологічної нейтральності, регулювання не повинно

¹ Дані GfK Ukraine. Розрахунок зроблено для основного телевізора в домогосподарстві.

² Джерело: E-Media Institute
http://www.e-mediainstitute.com/en/emediap/europeandigitaltvmarketmapwe_en.content

³ Джерело: International marketing committee, звіт Television. International key facts. 2006, 2009.

дискримінувати одні технології на користь інших. У випадку, коли ухвалюється рішення про державні інвестиції у певну технологію, це рішення має ґрунтуватися на ретельному аналізі витрат та переваг кожної із доступних технологій.

Порівняння платформ цифрового телебачення: переваги кожної із платформ

Порівняно до платформ аналогового телебачення, усі платформи цифрового телебачення надають доступ до ширшого числа каналів із забезпеченням стабільної якості сигналу, а також підвищують ефективність діяльності для операторів мереж. У той же час, платформи відрізняються щодо масштабу реалізації цих переваг. Ключові відмінності полягають у таких особливостях:

- Доступ до ширшого числа каналів. Супутникова платформа має найбільший ресурс потужності для передачі телеканалів (500-600 каналів). Цифровий кабель є другим за пропускнуою потужністю (до 450 каналів). Цифровий ефір має найбільш обмежену потужність з-поміж цифрових платформ, яку оцінюють на рівні 20-30 каналів. Пропускна потужність платформи має значення під час запуску HD телебачення, оскільки HD канали вимагають більшого ресурсу, ніж звичайні канали.
- Можливість покриття домогосподарств, що проживають у регіонах із складним рельєфом або малою густотою населення. Покриття супутниковим сигналом розповсюджується на всю територію України, тобто потенційно всі домогосподарства незалежно від місця проживання мають можливість доступу до супутникового телебачення. Кабельні телемережі обмежені географічними межами міських поселень з високим рівнем щільності населення та концентрації багатоквартирних будинків. Покриття суттєвої частини території України цифровим ефірним сигналом вимагатиме істотних витрат на розбудову інфраструктури для цифрового ефірного телебачення.

Порівняння платформ цифрового телебачення: витрати, пов'язані з кожною із платформ

Витрати, пов'язані із кожною із цифрових платформ, розділено на три групи:

- Витрати споживачів на обладнання для прийому телевізійного сигналу, а також поточні платежі за доступ у разі платного телебачення,
- Початкові витрати на побудову інфраструктури,
- Поточні витрати за трансляцію сигналу для телемовників.

1. Витрати споживачів

Згідно з опитуванням експертів, вартість глядацького обладнання для всіх ключових платформ, супутникової, кабельної, цифрової ефірної, суттєво не відрізняється. Вартість сет-топ-боксів становить близько 300-500 гривень незалежно від платформи, для якої вони використовуються. Додатково користувачі супутникового телебачення мають встановити супутникову антенну. Вартість супутникової антени коливається від 150 до 800 грн. в середньому. Вартість супутникової антени залежить від її діаметру, чим менший діаметр, тим менша вартість антени. Розрив між цінами програмних пакетів із подібним набором каналів у провайдерів платного кабельного та платного супутникового телебачення зменшується. Таким чином, вартість супутникового телебачення для споживачів істотно не відрізняється від вартості цифрового кабеля та ефіра.

2. Початкові витрати на побудову інфраструктури

Тимчасом, початкові витрати на розбудову інфраструктури суттєво відрізняються для різних платформ. Найбільші витрати пов'язані із розбудовою інфраструктури цифрового ефірного телебачення. Щоб досягти суттєвого покриття території цифровим ефірним сигналом, необхідно забезпечити інфраструктуру роздачі сигналу від головної станції до центральних передавачів у кожній із синхронних зон, інфраструктуру цифрових передавачів всередині зон, модернізацію радіорелейних ліній. Витрати на розбудову інфраструктури цифрового ефірного телебачення нелінійно зростають у зонах із складними географічними умовами, де необхідно встановити непропорційно більшу кількість передавачів.

Витрати на розбудову кабельної мережі було названо як другі за розміром. Ці витрати є меншими у міських територіях із високою щільністю населення та концентрацією багатоквартирних будинків, проте нелінійно зростають за межами цих територій. Таким чином, кабельні оператори не

розбудовують свої мережі поза межами територій із високою щільністю міського населення, оскільки це пов'язано із суттєвими витратами.

Відповідно до даних експертного опитування, розмір початкових витрат є найменшим для супутникової платформи порівняно до початкових витрат у мережу цифрового ефірного та кабельного телебачення. Головний вид витрат, які пов'язані із супутниковим телебаченням, — це вартість оренди потужності на супутнику, що є поточними витратами⁴. Якщо сигнал із супутника передається безпосередньо на супутникову антену домогосподарства (DTH – direct-to-home), витрати для провайдера або мовника дорівнюють вартості оренди ресурсу супутника. Якщо супутникове рішення використовується для розповсюдження цифрового ефірного сигналу до центрів синхронних зон, то тоді виникає потреба у витратах на встановлення наземних приймальних супутникових станцій. Для покриття території України потрібно близько 100-120 таких станцій⁵.

3. Поточні витрати для телемовників

Представники телевізійної галузі стурбовані щодо прозорості та передбачуваності поточної вартості за трансляцію цифрового ефірного сигналу. Інвестор, що здійснить інвестиції в інфраструктуру цифрового ефірного телебачення, буде прагнути повернути інвестиції у формі поточних платежів за використання мережі. В Україні цифрове ефірне телебачення розглядають як «універсальну послугу», тобто гарантований доступ для всіх до мінімального набору ефірних українських каналів на безоплатній основі (не передбачено поточних платежів за доступ до каналів). Це означає, що вартість трансляції цифрового ефірного сигналу буде покладено на телемовників, щоб повернути інвестиції у розбудову інфраструктури. Водночас, методика ціноутворення за використання інфраструктури цифрового ефірного телебачення є непрозорою, а повна оцінка початкових витрат у розбудову інфраструктури невідомою.

На думку опитаних представників телевізійної галузі, перевагою супутникової платформи є прозорість та передбачуваність поточних витрат. Вартість оренди потужності супутника є відомою та фіксованою. Більше того, українські телевізійні канали мають досвід співпраці із постачальниками супутникових потужностей.

Рішення для цифровізації

Опитування експертів виявило варіанти стратегій, заснованих на комбінованому використанні різних платформ, які дозволили б прискорити цифровізацію та зменшити витрати цифровізації. Ці варіанти представлено нижче.

1. Супутникова платформа DTH (direct-to-home) як спосіб покриття цифровим сигналом територій із складними географічними умовами

Ця стратегія спрямована на розв'язання проблеми непропорційного зростання витрат на розвиток мережі цифрового ефірного телебачення у районах із складними географічними умовами (гірські райони, райони з нестабільним ґрунтом, низькою щільністю населення). Для домогосподарств, що живуть у цих районах, трансляцію телевізійних каналів, включених до мультиплексу цифрового ефірного телебачення варто організувати через супутник на супутникові антени домогосподарств. До того ж, використання супутникових антен для прийому безкоштовного супутникового телебачення є вже досить поширеним у цих районах. Додатково, для отримання мультиплексу цифрового ефірного телебачення споживачі мають встановити сет-топ-бокси. Для провайдера вартість цього рішення — це вартість оренди ресурсу супутника.

2. Варіанти інфраструктури роздачі сигналу

Для того, щоб покрити істотну частку території країни цифровим ефірним сигналом, необхідна інфраструктура роздачі сигналу від головної станції до центральних передавачів у синхронних зонах. В Україні зараз обговорюють два варіанти. Перший — це роздача сигналу через оптоволоконну мережу телекомунікаційних операторів. Другий — використання супутникових

⁴ Ми припускаємо, що вартість оренди потужності супутника виникає, незалежно від того, чи йдеться про український національний супутник або іноземний супутник. Зараз є невизначеність щодо того, чи запустить Україна власний супутник у 2012 році.

⁵ За даними Укркосмос, 40 станцій вже побудовано, на 20 розпочато роботи.

мереж, що передбачає підняття сигналу на супутник та його передачу на наземні приймальні супутникові станції.

Варіант використання оптоволоконної мережі є сферою інтересів телекомунікаційної галузі. Тимчасом, представники телевізійної галузі більше схильються до варіанту з використанням супутникових мереж. Розмір додаткових інвестицій у оптоволоконну мережу є невідомим. Він залежить від довжини останньої милі, яку необхідно добудувати, щоб поєднати оптоволоконну мережу та центральні передавачі у зонах, а також від обсягу обладнання, яке необхідно встановити, щоб збільшити потужність оптоволоконних каналів на районному рівні. Ці параметри є невідомими. Іншим джерелом невизначеності є брак прозорого ціноутворення за використанням потужностей оптоволоконних мереж. З іншого боку, витрати, пов'язані із варіантом з використанням супутникових мереж, є відомими та прозорими.

3. Розвиток масової супутникової DTH платформи

Серед експертів, що представляють телевізійну галузь, є консенсус щодо необхідності масової супутникової платформи в Україні. Сьогодні, провайдери платного супутникового телебачення (DTH) переважно працюють у преміум сегментах ринку. Вони не пропонують глядачам виключно базовий набір каналів, що включав би повний перелік рейтингових українських каналів, які присутні в ефірі, за доступною ціною. Водночас, проникнення безкоштовного супутникового телебачення зросло і досягло 15,5% у першій половині 2010 року.

Ідея масової супутникової DTH платформи полягає у тому, щоб запропонувати глядачам пакет найбільш рейтингових українських каналів загального інтересу на умовах одноразового початкового платежу по доступній ціні та без подальших регулярних платежів. Додатково, пакети з нішевіми українськими або російськими каналами можуть бути доступні на платній основі, що передбачає регулярні платежі.

Необхідною умовою розвитку масової супутникової DTH платформи є скоординовані дії телевізійної галузі із запровадження кодування сигналу українських телеканалів. Канали зобов'язані кодувати сигнал для захисту прав іноземних власників контенту. В Україні немає послідовної політики щодо кодування сигналу. Кодування запроваджується у періоди спортивних подій та відключається після їх закінчення. Ця обставина є джерелом невизначеності для глядача. Для телеканалів, відбиття сигналу є ризиком, що порушення зобов'язань перед власниками іноземного контенту буде виявлено.

Експерти очікують, що розвиток масової супутникової DTH платформи дозволить прискорити процес цифровізації в Україні. При цьому, переваги для телевізійної галузі полягають у (1) можливості забезпечити довгострокову присутність на супутниковій платформі, (2) виконувати зобов'язання перед власниками контенту, (3) структурувати попит користувачів безкоштовного супутникового телебачення та відреагувати на їх потреби, (4) запропонувати платний український контент для супутникових домогосподарств. Перевагами для споживачів є (1) більша визначеність, (2) доступ до структурованих пакетів з українськими телеканалами відповідно до їх попиту за доступною ціною, (3) менші витрати на придбання супутникових антен через їх менший діаметр та достатність одного конвертора, (4) можливість встановлювати колективні супутникові антени для багатоквартирних будинків.

Повна версія звіту буде опублікована на веб-сайті GfK Ukraine всередині жовтня.